

Ilse Kleijne

i.kleijne@medischcontact.nl

@medischcontact

Grenzen aan het genot

Voor een arts staan geen regels op papier die duidelijk afbakenen hoeveel biertjes hij kan drinken, joints kan roken of zware pijnstillers kan slikken als hij patiënten gaat zien. De KNMG brengt daar nu verandering in.

GETTY IMAGES

Op de afdelingsborrel van een pensionerende collega proost een dokter enthousiast mee. Eén biertje voor de gezelligheid. Mag dat? Of een arts zakt thuis onderuit op de bank met een goed glas rode wijn binnen handbereik – naast de werktelefoon die elk moment kan rinkelen omdat hij oproepdienst heeft. Mag dat?

Of het nu gaat om alcohol, drugs of psychofarmaca, als artsen dergelijke middelen gebruiken, moeten ze er rekening mee houden dat ze daardoor een risico voor hun patiënt kunnen vormen. Welke grens moet een arts daarom aanhouden bij het gebruik ervan vóór en tijdens werk? Dat legt de deze donderdag gepubliceerde KNMG-gedragsregel 'Nul is de norm' (zie *kader*) vast voor artsen en coassistenten die patiëntgebonden werkzaamheden uitvoeren.

Het uitgangspunt van de KNMG daarbij is dat artsen hun werk nuchter moeten verrichten. Er geldt dus een 'nulnorm': het gebruik van alcohol en psychoactieve middelen is tijdens het werk niet toegestaan. En er mogen ook geen sporen van deze middelen in het lichaam van een arts aanwezig zijn als hij aan zijn werkzaamheden begint.

Het is de formalisering van 'een lang bestaande ongeschreven regel in de medische beroepsuitoefening', licht de KNMG toe. De artsenorganisatie vindt het tijd dat er een expliciete afspraak komt. Dat past bij het verantwoordelijke werk van artsen, waarbij de veiligheid van patiënten gewaarborgd moet zijn. 'Als je duidelijk wilt zijn over wat er kan voor en tijdens werktijd, moet je een kant-en-klare norm hebben', aldus KNMG-voorzitter René Héman.

Handhaving

Voor artsen bestaan er op dit moment geen landelijke regels die het gebruik van alcohol en psychoactieve middelen begrenst. Voor piloten, agenten of militairen bestaan die wel; zo kunnen piloten voorafgaand aan vluchten worden getest op middelengebruik. Grote ziekenhuizen als het UMCU, het AMC en het Erasmus

'NUL IS DE NORM' SCHRIJFT HET VOLGENDE VOOR:

- Een arts of specialist die op reguliere tijden of tijdens een aanwezigheidsdienst (waarbij de arts altijd fysiek aanwezig is op de werkplek) werkzaam is, moet voldoen aan de nulnorm en is volledig nuchter.
- Een arts of specialist die bereikbaarheidsdienst (waarbij hij niet fysiek aanwezig is op de werkplek) heeft als eerste aanspreekpunt, moet voldoen aan de nulnorm en is volledig nuchter.
- Een arts of specialist die bereikbaarheidsdienst heeft als tweede aanspreekpunt, moet voldoen aan de verkeersnorm (waarbij deelname aan het verkeer met een promillage hoger dan 0,5 promille is verboden) als het gaat om alcohol en aan de nulnorm als het gaat om psychoactieve middelen.

MC hebben wel eigen alcohol- of drugsbeleid voor artsen in loondienst. Zo stelt het AMC een nulnorm: 'Drinken of onder invloed zijn van alcohol of drugs is niet toegestaan onder werktijd'. Op een werkbordel mag je best een paar glazen nuttigen, maar onder de voorwaarde dat je daarna niet meer aan het werk hoeft. Veel andere instellingen hanteren ook dergelijke normen.

De gedragsregel van de KNMG zegt niks over handhaving. Dat is in de eerste plaats een taak van collega's onderling, de beroepsverenigingen en de werkgever, en in uiterste gevallen de inspectie of tuchtrechter, aldus de KNMG. De artsenfederatie hoopt dat het met de regel makkelijker wordt voor artsen om elkaar onderling aan te spreken als iemand zich er niet aan houdt. De hoop is ook dat van de 'nulnorm' een preventieve werking uitgaat. De controle op naleving van de regel zoals bij piloten lijkt lastig uitvoerbaar, schetst een VWS-woordvoerder. 'Dan zou je bij wijze van spreken aan de poort van elke instelling moeten controleren.' Het ministerie ziet hier net als de KNMG een verantwoordelijkheid voor collega's en werkgevers weggelegd. 'Als collega's elkaar aanspreken, dan heeft dat het meeste effect. En werkgevers spelen ook een rol. Zij kunnen een signaal geven en eventueel een melding doen bij de inspectie.'

Psychoactieve middelen

De gedragsregel is van toepassing op alcohol en op drie lijsten van psychoactieve middelen. Dat zijn ten eerste lijst I en II van de Opiumwet. Lijst I bevat illegale middelen zoals heroïne, cocaïne en

'Als collega's elkaar aanspreken, dan heeft dat het meeste effect'

XTC; op lijst II staan onder andere cannabis en paddo's. Maar op die lijsten komen ook pijnstillers als opiaten en benzodiazepinen voor. Aangezien artsen deze middelen op medische gronden kunnen slikken, verduidelijkt de 'bijsluiters' van de gedragsregel dat gebruik hiervan voor en tijdens het werk alleen is toegestaan op voorschrift van een behandelend arts. De KNMG heeft daarnaast nog een eigen 'Lijst III' opgesteld. Op deze lijst staan middelen die op de lijsten van de Opiumwet ontbreken, maar waarvan de artsenorganisatie het evenmin wenselijk acht dat een arts hiervan onder invloed verkeert tijdens werkzaamheden. Het gaat om zogenaamde nieuwe psychoactieve

stoffen, een verzamelnaam voor nieuwe drugs die ook wel worden aangeduid als designerdrugs of *research chemicals*. Die lijst bevat op dit moment lachgas, poppers, ketamine en de tripmiddelen DXM en PCP. Overigens kunnen alle drie de lijsten telkens worden geactualiseerd, waar schuwt de KNMG, die artsen aanraadt zich op de hoogte te stellen van de actuele stand van zaken.

De regel is niet concreet over de tijdspanne die een drinkende of slikkende arts in acht moet nemen voorafgaand aan een dienst, om de stoffen uit het lichaam te laten verdwijnen. De KNMG veronderstelt dat artsen zelf voldoende kennis in huis hebben om daarin hun verantwoordelijkheid te nemen. En voor de arts die op zijn vakantie of in het weekend onverwacht met een hulpbehoevend iemand wordt geconfronteerd, blijft gelden dat hij zelf moet inschatten of hij in staat is om goede zorg te verlenen.

De vraag is wat de waarde van een gedragsregel is zolang deze nog niet wordt gehandhaafd. KNMG-voorzitter

René Héman verwoordt het in zijn column in het KNMG Federatienieuws (zie blz. 41) als volgt: 'De regel op schrift stellen helpt om ons van deze regel extra bewust te zijn als we bijvoorbeeld thuis zitten maar oproepbaar zijn. En het schept duidelijkheid naar de maatschappij toe: je mag rekenen op een dokter met vaste hand en verstand.' ■

web

Gerelateerde MC-artikelen vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.